

Les llibreries, les editorials i la distribució de llibres

written by Amàlia Bosch | 15 de juny de 2017

La idea d'escriure aquest article em ve el dia que entro a una llibreria del passeig de Gràcia i demano si tenen un determinat títol, de publicació bastant recent. "No ens consta a l'ordinador. Torni dintre de quinze dies". Per sort no tinc pressa i al cap de dues setmanes hi vaig altra vegada. Estic encuriosida pel que passarà. "No el tenim al llistat de llibres. No treballem amb aquesta editorial". M'ho haurien pogut dir el primer dia, penso. Entenc de seguida que la llibreria només es proveeix d'una sola distribuïdora. Per sort em dirigeixo a una segona llibreria del centre de Barcelona i m'accepten la comanda.

M'han desaconsellat que faci un article sobre la distribució de llibres, perquè, per les connotacions tècniques del tema, possiblement no interessi ningú. No obstant això, mentre faig preguntes a l'Enric i la Remei, que tenen o han tingut relació amb el món del llibre, es va descabdellant tot un univers cultural i empresarial que m'acaba seduïnt.

La distribució pròpia i d'altres

La distribuïdora és la divisió comercial i logística que permet que el llibre arribi a la llibreria. Algunes editorials o grups editorials tenen la seva pròpia distribució, com ara Cruïlla i el Grup Planeta. Tot i així, la majoria de distribuïdores s'encarreguen dels productes de diverses editorials. A escala de l'estat la distribució es reparteix per àrees geogràfiques: Catalunya i part de l'Aragó; Illes Balears; País Valencià; Madrid i les dues Castelles; País Basc més cornisa cantàbrica; Andalusia; i Galícia.

Barcelona té la concentració més gran d'editorials de l'estat espanyol i anualment publica tot tipus d'obres, des de novel·la a assaig, poesia, i llibres de text i de viatge. El Grup Planeta –que reuneix més de 50 editorials i té la seu a Barcelona– va aprofitar la tradició editorial de la ciutat per crear aquest macro *pool* empresarial, que inclou la producció, la formació i la logística (ben diversificada, amb productes com ara el tabac). La crisi econòmica ha obligat editorials de diferent volum de producció a especialitzar-se cada vegada més, o dedicar-se a l'autoedició, per fer front a la competència d'estructures tan enormes. L'editorial més antiga d'Europa és Publicacions de l'Abadia de Montserrat, que va començar a publicar el 1498.

A Andalusia i el País Valencià –comunitats autònomes amb una densitat de població inferior a la de Catalunya– existeixen poques distribuïdores de llibres, perquè el nombre d'editorials del territori també és més baix, el mateix que el nombre de llibreries. L'índex de lectura igualment és inferior al de Catalunya, en especial Andalusia, que llegeix poc.

El llibre té un preu fix en qualsevol punt de la geografia, de manera que el transport no hi repercuteix. Els distribuïdors petits han de concentrar comandes i repartir-les en un espai de temps més llarg per evitar les pèrdues econòmiques. Així, mentre un llibre pot trigar deu o quinze dies a arribar a mans del lector després de fer l'encàrrec, hi ha altres productes que en moltes poblacions se serveixen dues vegades al dia. Això es pot fer quan la distribució es concentra en poques mans. El cas més conegut del gran públic és el de les empreses farmacèutiques, que treballen amb pocs distribuïdors i així ofereixen a les farmàcies un millor servei.

Els llibres de “Sud-amèrica” o de l'Amèrica de parla castellana

Durant els anys 1960/1970 les editorials anomenades sud-americanes venen molt a Catalunya a conseqüència de la

prohibició de llibres de l'època franquista. Autors tan buscats com Freud, Brecht, Pérez Galdós, Sender, Proust, Piaget o Erich Fromm, arriben a Barcelona en edicions de Buenos Aires i Mèxic. Durant aquests anys els llibres de Sigmund Freud (1856-1939) són líders en importació i vendes a les llibreries catalanes, però ben aviat la madrilenya Alianza Editorial, filial de l'argentina Emecé, llença al mercat espanyol el llibre de butxaca –una autèntica revolució– i a la universitat i en els ambients progressistes, encara que amb retard respecte a Europa, es llegeixen amb fruïció els llibres del metge austríac: *La interpretación de los sueños*, *Introducción al psicoanálisis* i *Ensayos sobre la vida sexual y la teoría de las neurosis*.

No hem de passar per alt que als anys 1960 reneix a Barcelona la indústria editorial en llengua catalana, després que la repressió subsegüent a la guerra civil del 1936-1939 la deixés sota mínims. Abans d'aquest període, el ressorgiment de la llengua i el catalanisme polític de la Mancomunitat i la Segona República havien afavorit l'aparició de nous segells editorials, que ja despuntaven a la segona meitat del segle XIX.

Les lectures més atractives als anys 1960 i 1970, siguin de filosofia, teatre, novel·la, antropologia o psicologia s'imprimeixen al continent americà. Si Ramón J. Sender, des de l'exili, publica la novel·la *Réquiem por un campesino español*, a Catalunya es llegirà en una edició de Buenos Aires. Els llibres entren d'estrangers en cotxes particulars per la frontera, però també per les duanes. Amb l'aval d'una llicència d'importació, hi ha qui fa els ulls grossos i qui els camufla amb altres títols. Importadores i distribuïdores tan importants com E.D.H.A.S.A., l'Arc de Berà, El Hogar del Libro i Rodas Llibres contribueixen a culturitzar les víctimes de la no-cultura franquista.

El règim posa obstacles a l'edició i importació de llibres sobre el comunisme i Fidel Castro, així com els que gosen

“ofendre” Espanya. D’aquesta manera s’ha de recórrer a Mèxic per editar (1966) un llibre d’humor amb il·lustracions de còmic, que venen unes poques llibreries de Catalunya: *Cuba para principiantes*. És aire fresc a Barcelona:

“Como es ya sabido, Cuba ha estado en el mismo lugar desde siempre. Inclusive Colón con todo y lo tonto que era, se topó con la isla el 28 de octubre de 1492 y dijo: ‘Es la tierra más hermosa que han visto mis ojos’... Dicho lo cual tomó posesión de la isla en nombre de la reina Isabel y fundó la aduana... Exterminados los indios, los misioneros trataron de convertir al cristianismo al resto... pues adoraban a ídolos con cara de cubano, en vez de adorar ídolos con cara de gallego.”

Sota el taulell de determinades llibreries de Barcelona, com ara la del Drugstore del Passeig de Gràcia (establiment propietat de la família de Lluís Sentís, secretari de la Diputació de Barcelona entre el 1950 i el 1980), s’amaguen obres de Karl Marx; el *Diario del Che*; *Franco: la obsesión de ser, la obsesión de poder*, del basc Luciano Rincón (amb el pseudònim Luis Ramírez), editat a París per Ruedo Ibérico; *Història d’Espanya*, de Pierre Vilar, publicada per Edicions Catalanes de París; *Técnicas sexuales modernas*; i *Mafalda*, de Quino, que alguns lectors demanen amb la discreció més gran.

Des que als anys 60 Carmen Balcells, agent literària amb residència a Barcelona, comença a tenir la representació dels més importants escriptors sud-americans, l’edició de novel·les d’aquests autors es trasllada a Catalunya: García Márquez, Vargas Llosa, Julio Cortázar... Els anys abans, però, les primeres importacions de novel·la sud-americana les fa Rodas Llibres.

Actualment les principals cases editores de Sud-amèrica es troben a Mèxic i Argentina. Les empreses importadores de llibres d’aquests països tenen el domicili social a Madrid i des d’aquí distribueixen a tot l’estat espanyol. Per contra, els llibres editats a Europa i els Estats Units d’Amèrica es

compren directament al país d'origen.

Llibreries i biblioteques

Des de l'escola s'insisteix a fomentar els hàbits de lectura dels infants, de manera que a l'edat adulta seran igualment clients de les biblioteques que de les llibreries. Els llibreters ho tenen ben provat: més visites a biblioteques, més visites a llibreries. A mesura que creix l'interès per la lectura, s'incrementa també el criteri selectiu del lector.

Aquesta introducció ve a compte perquè en un país anglosaxó es va observar que en una cruïlla de carrers d'una gran ciutat s'havia instal·lat una llibreria a cada cantó. En la primera cantonada hi havia una llibreria generalista, vinculada al territori; en la segona cantonada, una llibreria especialitzada; en la tercera, una llibreria generalista, no vinculada al territori; i en la quarta, una gran cadena, tipus FNAC. Al cap d'un any, tres llibreries havien sobreviscut i només havia hagut de tancar la generalista no vinculada al territori.

La creença que la proximitat de comerços del mateix ram és perjudicial per al negoci, ha quedat desfasada. Els llibreters comproven que determinats lectors que visiten una gran cadena i no troben el que busquen o no els atenen degudament, se'n van a una llibreria especialitzada on els puguin assessorar, per exemple sobre llibre infantil.